

**CONSTITUȚIA
REPUBLICII ITALIA**

CONSTITUȚIA REPUBLICII ITALIA

Prezentare generală

Conf. univ. dr. Silviu Gabriel BARBU

1. Scurt istoric

Prima Constituție a Italiei datează din februarie 1848, când Regele Sardiniei și Piemontului, Carol Albert, în urma Răscoalei de la Palermo și a începutului revoluției în Italia, decide adoptarea unei Legi fundamentale care, mai târziu, se va aplica întregii Italii timp de aproximativ 100 de ani. Această Constituție, denumită și „Statutul Albertin”, prevedea Parlamentul bicameral și Guvernul controlat de Rege, însă, cu timpul, miniștrii au ajuns să răspundă mai mult în fața Parlamentului decât în fața Regelui.

În a doua jumătate a anului 1943, după debarcarea trupelor aliate în Italia și înaintarea acestora către nordul țării, a avut loc destrămarea regimului fascist din Italia. După război a fost organizat referendumul din data de 2 iunie 1946, în urma sa trecându-se de la monarhie la republică. Noile condiții politice au determinat necesitatea adoptării unei noi Constituții care să consacre noi forme de guvernământ. În data de 22 decembrie 1947, Adunarea Constituantă a aprobat actuala Constituție a Italiei care a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1948, ultima sa revizuire având loc în aprilie 2012.

Unul dintre principalele deziderate avute în vedere la adoptarea acestei Constituții a fost prevenirea reinstaurării unui regim dictatorial.

Constituția Italiei este sistematizată în două părți formate din șase titluri, având totodată o parte introductivă ce conține principii fundamentale și o parte de încheiere, cu dispoziții finale și tranzitorii. În total, sunt numerotate 139 de articole, plasate înainte de dispozițiile finale și tranzitorii.

2. Raporturile dintre principalele autorități statale

Italia este, din punctul de vedere al formei de guvernământ, o republică democratică parlamentară fundamentată pe muncă, în care suveranitatea aparține popoului, acesta din urmă exercitând-o în formele și limitele prevăzute de Constituție.

Constituția Italiei consacră cele trei puteri clasice în stat: legislativă, judiciară și executivă. Cea legislativă este exercitată de Parlamentul bicameral (*Parlamento*) format din Camera Deputaților (*La Camera dei Deputati*) și Senatul Republicii (*Il Senato della Repubblica*), cea executivă este exercitată de organul colegial al

Consiliului de Miniștri (*Il Consiglio dei Ministri*), în fruntea sa aflându-se Președintele Consiliului de Miniștri (*Il Presidente del Consiglio dei Ministri*), iar puterea judiciară este exercitată, similar sistemului judecătoresc român, de către Curtea de Casație și de restul instanțelor judecătorești stabilite de lege.

Președintele Italiei este pentru un mandat de șapte ani de un colegiu electoral compus din membrii Camerei Deputaților și ai Senatului reuniți în ședință comună, la care se adaugă 58 de reprezentanți regionali. La rândul său, Președintele nominalizează Președintele Consiliului de Miniștri (Prim-ministrul), acestuia din urmă revenindu-i prerogativa propunerii celorlalți miniștri care vor fi numiți tot de Președintele Republicii. Reforma Senatului italian, aflată în curs de realizare, prin amploarea sa, va determina și unele modificări constituționale referitoare la Camera superioară a Parlamentului italian.

Camerele Parlamentului sunt reprezentantele poporului și sunt alese în mod direct printr-un sistem mixt, majoritar și proporțional. Ambele Camere sunt alese pentru maximum cinci ani, însă ele pot fi dizolvate înainte de expirarea acestui termen de către Președintele Republicii.

La fel ca în sistemul constituțional din România, Guvernul italian (Consiliul de Miniștri) trebuie să primească votul de încredere al celor două Camere ale Parlamentului pentru formarea sa valabilă. De asemenea, una dintre principalele funcții ale Parlamentului italian este aceea de control al Executivului.

În virtutea calității sale de șef al Guvernului, Președintele Consiliului de Miniștri promovează și coordonează activitățile fiecărui ministru în vederea asigurării coerenței politicilor administrative și a orientărilor politice fiind, totodată, responsabil de politicile adoptate de Guvern.

3. Puterea judecătorească

Sistemul judiciar italian are ca fundament dreptul roman, fundament căruia i-au fost aduse numeroase modificări, îndeosebi prin Codul napoleonian din anul 1804.

Legea fundamentală a Italiei prevede faptul că puterea judiciară este autonomă și independentă în raport cu toate celelalte puteri. De asemenea, potrivit prevederilor constituționale, legea garantează independența judecătorilor din cadrul instanțelor judecătorești ordinare și speciale, a procurorilor de pe lângă instanțele respective, precum și a tuturor celorlalte persoane care participă la actul de administrare a justiției. De asemenea, judecătorii sunt inamovibili, independenți și numiți prin concurs. Un statut relativ similar au și procurorii (mai puțin inamovibilitatea).

Alte jurisdicții în afara celor de drept comun sunt reprezentate de Curtea de Conturi ce deține jurisdicția în materie de contabilitate publică și în alte materii prevăzute de lege. Există, de asemenea, tribunale militare ca instanțe specializate pentru sistemul militar italian. În Italia funcționează instanțe distincte specializate în contenciosul administrativ, organizate practic sub forma unui sistem

judecătorească paralel cu cel de drept comun, delimitarea fiind dată de aria competenței materiale.

Similar cu sistemul judiciar din România, Consiliul Superior al Magistraturii din sistemul judiciar italian are atribuții în legătură cu angajarea, repartizarea, transferurile și promovarea judecătorilor, precum și în legătură cu măsurile disciplinare aplicabile acestora. În fruntea Consiliului Superior al Magistraturii se află Președintele Republicii, alături de șeful statului fiind membri de drept primul Președinte al Curții de Casație și Procurorul General al Curții de Casație. Ca pondere, în componența Consiliului Superior al Magistraturii, magistrații de carieră sunt majoritari (două treimi), aleși de corpul profesional al judecătorilor, iar ceilalți membri (o treime) sunt numiți de Parlament din rândul profesorilor în științe juridice și al avocaților cu vechime în profesie de cel puțin 15 ani.

Conform Constituției, răspunderea pentru organizarea și funcționarea serviciilor judiciare îi revine Ministerului Justiției, fără a aduce însă atingere autorității Consiliului Superior al Magistraturii asupra sistemului judecătoresc.

Administrarea justiției este supravegheată de Consiliul de Stat, acesta având rolul de organism consultativ juridico-administrativ.

4. Administrația publică locală și organizarea administrativ-teritorială

Republica Italia este organizată în municipii, provincii, orașe metropolitane, regiuni și stat. Municipiile, provinciile, orașele metropolitane și regiunile sunt entități autonome cu statute, competențe și funcții proprii, conform principiilor stabilite prin Constituție.

Regiunilor le revine puterea legislativă în legătură cu toate domeniile care nu sunt rezervate exclusiv competenței legislative a statului italian. La rândul lor, municipiile, provinciile și orașele metropolitane au competență de reglementare în ce privește organizarea și implementarea îndatoririlor care le-au fost atribuite.

Acordurile dintre o regiune și alte regiuni se ratifică prin lege regională, aceste acorduri având ca obiectiv îmbunătățirea modalităților de exercitare a funcțiilor regionale, putând prevedea înființarea unor organe comune. În domeniile care țin de competența acestora, regiunile pot încheia acorduri cu alte state și autoritățile locale ale altor state, în cazurile și sub formele prevăzute de legislația Italiei.

Din punctul de vedere al întinderii competențelor de reglementare, regiunile nu pot adopta măsuri care să împiedice în orice fel libera circulație a persoanelor sau a bunurilor între regiuni și, de asemenea, nu pot limita dreptul la muncă al cetățenilor în nicio parte a teritoriului național.

Guvernul se poate substitui organelor regiunilor în anumite situații reglementate de Constituție, de regulă în cele care comportă măsuri urgente.

Funcțiile administrative sunt atribuite municipiilor, în afara cazurilor în care, pentru asigurarea exercitării lor unitare, acestea sunt acordate provinciilor, orașelor metropolitane și regiunilor sau statului, în baza principiilor subsidiarității, diferențierii și proporționalității.

Municipiile, provinciile și orașele metropolitane exercită îndatoriri administrative proprii, precum și îndatoriri conferite acestora în baza legislației statului sau a legislației regionale, potrivit competențelor corespunzătoare ale acestora.

Municipiile, provinciile, orașele metropolitane și regiunile au autonomie financiară în ce privește veniturile și cheltuielile, sub rezerva obligației de echilibru bugetar, și contribuie la asigurarea respectării constrângerilor economice și financiare impuse în baza legislației Uniunii Europene, ele având, totodată, patrimoniu propriu, atribuit în baza principiilor generale stabilite în legislația statală.

Autoritățile publice ale regiunii sunt reprezentate de Consiliul Regional, Comitetul Executiv Regional și Președintele acestuia.

Consiliul Regional exercită puterea legislativă atribuită regiunii, precum și celelalte funcții conferite acestuia prin Constituție și legi și poate înainta proiecte de lege Parlamentului.

Comitetul Executiv Regional este organul executiv al regiunii.

Președintele Comitetului Executiv Regional reprezintă regiunea, conduce și răspunde de politica acesteia, promulgă legi și statute regionale și exercită funcțiile administrative delegate regiunii de către stat, potrivit instrucțiunilor Guvernului Republicii.

Consiliul Regional alege un Președinte și un Birou dintre membrii săi.

Președintele Comitetului Executiv Regional este ales prin sufragiu universal și direct, cu excepția situației în care statutul regional prevede altfel. Președintele ales al Comitetului Executiv Regional numește și revocă membrii Comitetului Executiv Regional.

Fiecare regiune are un statut care, potrivit Constituției, stabilește forma de guvernământ și principiile fundamentale de organizare și funcționare a regiunii. Statutul reglementează exercitarea dreptului de inițiativă legislativă și de referendum privind legile și măsurile administrative ale regiunii, precum și publicarea legilor și a reglementărilor regionale.

Statutele regionale sunt adoptate și modificate de Consiliul Regional printr-o lege adoptată cu votul majorității absolute a membrilor săi, prin două deliberări succesive într-un interval de cel puțin două luni.

În fiecare regiune, statutele reglementează activitatea Consiliului autorităților locale, în calitate de organ consultativ privind relațiile dintre regiuni și autoritățile locale.

La nivelul regiunii sunt înființate tribunale administrative de primă instanță, potrivit normelor stabilite în legislația Republicii.

În baza unui decret motivat al Președintelui Republicii, pot fi dispuse dizolvarea Consiliului Regional și înlocuirea Președintelui Comitetului Executiv Regional, în cazul săvârșirii unor fapte neconforme cu Constituția sau al comiterii unor încălcări grave ale legii. Dizolvarea sau înlocuirea pot fi dispuse, de asemenea, din motive de securitate națională. Decretul este adoptat după consultarea unei

comisii de deputați și senatori pe probleme regionale, constituită în modul prevăzut în legislația Republicii.

Consiliul Regional poate adopta o moțiune de cenzură motivată împotriva Președintelui Comitetului Executiv Regional, semnată de cel puțin o cincime dintre membrii săi și adoptată cu votul prin apel nominal al majorității absolute a membrilor acestuia. Moțiunea nu poate fi dezbătută mai devreme de trei zile de la data depunerii sale.

Adoptarea unei moțiuni de cenzură împotriva președintelui Comitetului Executiv Regional ales prin sufragiu universal și direct, precum și înlocuirea, incapacitatea permanentă, decesul sau demisia (voluntară) a acestuia determină demisia Comitetului Executiv Regional și dizolvarea Consiliului. Aceleași efecte le are și demisia în bloc a majorității membrilor Consiliului.

În cazul în care Guvernul consideră că o lege regională depășește competența regiunii, acesta poate ridica excepția de neconstituționalitate cu privire la legea regională respectivă în fața Curții Constituționale, în termen de 60 de zile de la data publicării legii respective.

Potrivit prevederilor constituționale, Italia este divizată în 20 de regiuni, dintre care cinci se bucură de o autonomie specială.¹

În urma consultării consiliilor regionale, printr-o lege constituțională, se poate dispune fuzionarea regiunilor existente sau crearea unora noi, având cel puțin un milion de locuitori, la solicitarea unui număr de consilii municipale ce reprezintă cel puțin o treime din populația interesată și cu condiția ca propunerea să fi fost aprobată printr-un referendum de majoritatea populației respective.

În urma consultării consiliilor regionale și cu aprobarea majorității populației provinciei sau a provinciilor și a municipiului ori a municipalităților interesate, exprimate prin referendum și printr-o lege a Republicii, se poate acorda aprobare provinciilor și municipiilor pentru separarea de o regiune și includerea într-o altă regiune, dacă solicită aceasta.

5. Drepturile fundamentale

Constituția Italiei consacră, în primul titlu din cadrul primei părți, denumit „Raporturi civile”, inviolabilitatea și libertatea persoanei (cu consacrarea

¹ Prin Legea nr. 56/07.04.2014 provinciile din regiunile ordinare au fost transformate în entități administrative de nivel secund, cu alegerea propriilor organe de conducere prin vot restrâns. Zece provincii au fost transformate în orașe metropolitane (Roma, Milano, Napoli, Torino, Genova, Bologna, Firenze, Venezia, Bari, Reggio Calabria).

În privința organelor de conducere a provinciilor, legea nouă a înlăturat Junta provincială, transferând atribuțiile de guvernare către Consiliul provincial, redimensionat în plan numeric, acesta având și competența de a alege Președintele provinciei. Legea nouă instituie Adunarea primarilor din comunele provinciei, ca nou organ de conducere, care are atribuții privind stabilirea bugetului și eventuale modificări statuare.

În virtutea autonomiei, în Regiunea Friuli Venezia Giulia a fost adoptată o formă de organizare diferită sub aspectul numărului de membri ai Consiliului, iar pentru Sicilia și Sardinia, regiuni care au de asemenea statut autonom, se preconizează reforme organizatorice.

garanțiilor clasice pentru siguranța persoanei – *habeas corpus*, fiind stabilit un termen maxim de 48 de ore pentru prezentarea persoanei reținute în fața unui judecător) și a domiciliului, libertatea și confidențialitatea corespondenței, libertatea de întrunire și asociere, libertatea religiei, libertatea de exprimare și a presei, dar și libertatea de circulație. De asemenea, este prevăzut accesul liber la justiție, dar și principiul legalității (incriminării și pedepsei în materie penală).

În cel de-al doilea titlu al primei părți, denumit „Drepturi și îndatoriri etice și sociale”, sunt prevăzute următoarele: dreptul de a întemeia o familie, dreptul la servicii de sănătate, accesul egal la învățământul superior, dar și caracterul obligatoriu și gratuit al învățământului elementar.

Cel de-al treilea titlu cuprinde drepturile și îndatoririle economice. Acestea constau în dreptul la un nivel de trai rezonabil, dreptul la remunerarea egală a muncii, la odihnă și timp liber, dreptul la asistență socială pentru categoriile dezavantajate, dreptul alăturării unui sindicat, dreptul la grevă. De asemenea, sunt consacrate libertatea economică și dreptul de a deține proprietăți însoțit de protecția împotriva exproprierii.

Ultima categorie de drepturi și îndatoriri reglementate constituțional este reprezentată de cele politice. Astfel, sunt prevăzute dreptul de vot, dreptul de a forma partide politice, dreptul de petiționare și dreptul ocupării unor funcții publice și a unor funcții obținute în urma alegerilor (funcțiile electiv).

Legea fundamentală reglementează, de asemenea, anumite obligații ale cetățenilor, și anume de a fi loiali Republicii, de a respecta Constituția și legile acesteia, de a efectua serviciul militar, dar și de achitare a impozitelor.

6. Raportul dintre dreptul național și dreptul Uniunii Europene

Constituția Italiei nu dedică vreun capitol separat acestui raport, ci acesta reiese din diferite dispoziții ale Legii fundamentale. Astfel, normele constituționale referitoare la raportul dintre dreptul național italian și dreptul UE prevăd fie limitări sau obligații impuse de Uniunea Europeană, fie competența legislativă a statului și regiunilor în raport cu Uniunea Europeană.

În cadrul primei categorii pot fi distinse următoarele: instituțiile publice, potrivit legislației Uniunii Europene, vor asigura echilibrul bugetar și sustenabilitatea datoriei publice; puterea legislativă este exercitată de stat și regiuni, potrivit Constituției și cu limitele impuse de legislația Uniunii Europene și obligațiile internaționale; municipiile, provinciile, orașele metropolitane și regiunile au autonomie financiară în ce privește veniturile și cheltuielile, sub rezerva obligației de echilibru bugetar, și contribuie la asigurarea respectării constrângerilor economice și financiare impuse în baza legislației Uniunii Europene. De asemenea, Guvernul se poate substitui organelor regiunilor, ale orașelor metropolitane, ale provinciilor și ale municipiilor în cazul în care acestea din urmă nu respectă normele și tratatele internaționale sau legislația Uniunii Europene.

Cea de-a doua categorie include normele conform cărora statul are putere legislativă exclusivă în relațiile sale cu Uniunea Europeană. Pe de altă parte, relațiile regiunilor cu Uniunea Europeană constituie obiect al competenței legislative partajate. Se mai prevede faptul că regiunile și provinciile autonome Trento și Bolzano participă la procesul de elaborare și luare a deciziilor cu privire la actele normative ale Uniunii Europene în domeniile care sunt de competența acestora. Ele răspund, de asemenea, de punerea în aplicare a acordurilor internaționale și a măsurilor Uniunii Europene, potrivit normelor prevăzute printr-o lege a Parlamentului italian ce reglementează modalitățile de exercitare a competențelor subsidiare de către stat în cazul neîndeplinirii acestei obligații de către regiunile și provinciile autonome.

7. Curtea Constituțională

Potrivit Legii fundamentale, Curtea Constituțională se pronunță în legătură cu disputele privind constituționalitatea legilor și a actelor normative cu putere de lege adoptate de stat și de regiuni, soluționează conflictele care decurg din stabilirea competențelor statului și competențele repartizate statului și regiunilor, precum și între regiuni și judecă acuzațiile formulate împotriva Președintelui Republicii și miniștrilor, în condițiile stabilite de prevederile Constituției.

Curtea Constituțională este compusă din 15 judecători numiți astfel: o treime de Președintele Republicii, o treime de Parlament în ședință comună și o treime de instanțele supreme de drept comun și de contencios administrativ. Judecătorii Curții Constituționale sunt numiți pentru un mandat de nouă ani, cu începere de la data depunerii jurământului pentru fiecare în parte, și nu pot fi realeși.

Curtea alege dintre membrii săi, potrivit reglementărilor legale, un Președinte al acesteia, care rămâne în funcție pentru o perioadă de trei ani și care poate fi reales, ținându-se cont, în orice caz, de termenul de expirare a mandatului judecătorilor Curții Constituționale.

Funcția de judecător al Curții Constituționale este incompatibilă cu calitatea de membru al Parlamentului, al unui Consiliu Regional, cu exercitarea profesiei de avocat și cu orice altă numire și funcție prevăzută de lege.

În momentul în care Curtea declară neconstituțională o lege sau un act normativ cu putere de lege, legea respectivă își încetează valabilitatea a doua zi după publicarea deciziei.

Decizia Curții este publicată și comunicată Parlamentului și consiliilor regionale interesate pentru ca acestea, în cazul în care consideră că este necesar, să acționeze potrivit procedurilor constituționale (pentru modificarea altor legi sau luarea altor măsuri determinate de hotărârea Curții).

Condițiile, formele și termenele în care poate fi formulată o acțiune privind constituționalitatea sunt stabilite prin lege constituțională care garantează independența judecătorilor Curții Constituționale. De asemenea, nu este permisă nicio cale de atac împotriva deciziilor Curții Constituționale.

CONSTITUȚIA REPUBLICII ITALIA¹

PRINCIPII FUNDAMENTALE

Art. 1

Italia este o republică democrată fundamentată pe muncă.

Suveranitatea aparține poporului și este exercitată de către acesta în formele și limitele prevăzute de Constituție.

Art. 2

Republica recunoaște și garantează drepturile inviolabile ale omului, atât ca individ, cât și ca parte a unor grupuri sociale în cadrul cărora este exprimată personalitatea umană. Republica pretinde asumarea îndatoririlor fundamentale imprescriptibile de solidaritate politică, economică și socială.

Art. 3

Toți cetățenii beneficiază de demnitate socială egală și sunt egali în fața legii, fără deosebire de sex, rasă, limbă, religie, opinii politice, condiție personală și socială.

Republica are datoria de a îndepărta acele obstacole de natură economică sau socială care limitează libertatea și egalitatea cetățenilor și care împiedică astfel dezvoltarea deplină a persoanei și participarea eficientă a tuturor celor care muncesc la organizarea politică, economică și socială a țării.

Art. 4

Republica recunoaște dreptul tuturor cetățenilor la muncă și creează condițiile necesare pentru valorificarea efectivă a acestui drept.

Fiecare cetățean are datoria de a desfășura o activitate sau de a îndeplini o funcție, potrivit potențialului și opțiunii sale personale, prin care să contribuie la progresul material sau spiritual al societății.

Art. 5

Republica este unică și indivizibilă. Aceasta recunoaște și promovează autonomia locală și realizează descentralizarea administrativă în legătură cu serviciile

¹ Constituția Italiei a fost adoptată în data de 22 decembrie 1947 (prin referendum, a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1948), iar ultima revizuire a avut loc în 20 aprilie 2012, prin Legea constituțională nr. 9/2012. Constituția Italiei a mai fost revizuită în 11 martie 1953, 18 martie 1958, 19 februarie și 27 decembrie 1963, 21 iunie 1967, 16 ianuarie 1989, 4 noiembrie 1991, 6 martie 1992, respectiv prin Legea constituțională nr. 1/1993, Legea constituțională nr. 1/1997, Legea constituțională nr. 2/2002, Legea constituțională nr. 1/2003, Legea constituțională nr. 1/2007.

care depind de stat. Republica adaptează principiile și metodele legislației sale la cerințele de autonomie și descentralizare.

Art. 6

Republica protejează minoritățile lingvistice prin măsuri corespunzătoare.

Art. 7

Statul și Biserica Catolică sunt independente și suverane în propria sferă de activitate.

Raporturile dintre acestea sunt reglementate de Pactele Laterano. Amendamentele aduse acestor Pacte, ce sunt acceptate de ambele părți, nu impun necesitatea implementării unor revizuri constituționale.

Art. 8

Toate confesiunile religioase beneficiază de aceeași libertate în fața legii. Alte confesiuni decât cea catolică au dreptul la organizare potrivit propriilor statute, cu condiția ca acestea să nu contravină legii italiene.

Raporturile acestora cu statul sunt reglementate prin lege, în baza acordurilor încheiate cu reprezentanții acestora.

Art. 9

Republica promovează dezvoltarea culturii și a cercetării științifice și tehnice. Aceasta protejează mediul natural, cât și patrimoniul istoric și artistic al națiunii.

Art. 10

Ordinea juridică italiană respectă principiile general recunoscute ale dreptului internațional.

Statutul juridic al străinilor este reglementat prin lege în conformitate cu prevederile și tratatele internaționale.

Cetățenii străini cărora, în țara de origine, le este refuzată exercitarea efectivă a libertăților democratice garantate de Constituția italiană, au dreptul la azil pe teritoriul italian, în condițiile prevăzute de lege.

Cetățenii străini nu pot fi extrădați pentru săvârșirea unor delictе politice.

Art. 11

Italia repudiază războiul ca modalitate de soluționare a conflictelor internaționale, considerându-l un instrument de agresiune împotriva libertății altor popoare. Italia consimte, în condiții de egalitate cu alte state, limitările suveranității necesare pentru menținerea unei ordini mondiale care să asigure pacea și dreptatea între națiuni. Italia promovează și încurajează organizațiile internaționale care au astfel de obiective.

Art. 12

Drapelul Republicii este tricolorul italian: culorile roșu, alb și verde, dispuse în trei benzi verticale egale ca dimensiuni.

PARTEA I

Drepturile și îndatoririle cetățenilor

Titlul I: Raporturi civile

Art. 13

Libertatea personală este inviolabilă.

Nicio persoană nu poate fi reținută, controlată sau percheziționată ori supusă în alt fel vreunei forme de restricție a libertății personale decât în baza unei hotărâri judecătorești în care să se specifice motivele și numai în cazurile și cu respectarea procedurii prevăzute de lege.

În împrejurări excepționale și în condiții de necesitate și urgență prevăzute de lege, poliția poate lua o serie de măsuri provizorii care vor fi transmise, în termen de 48 de ore, organelor judiciare competente spre validare și care, în absența unei astfel de validări în decursul următoarelor 48 de ore, vor fi revocate și considerate nule.

Se va pedepsi orice act de violență fizică și morală la adresa unei persoane a cărei libertate personală este restricționată.

Legea va stabili durata maximă a arestului preventiv.

Art. 14

Reședința este inviolabilă.

Domiciliul personal este inviolabil. Controalele, perchezițiile sau confiscările domiciliare sunt permise numai în cazurile și prin modalitățile stabilite de lege, cu respectarea garanțiilor de protecție a libertății personale.

Controalele și inspecțiile din motive de sănătate și siguranță publică sau în scopuri economice și fiscale sunt reglementate de legile corespunzătoare.

Art. 15

Libertatea și secretul corespondenței și ale oricărei alte forme de comunicare sunt inviolabile.

Restrângerea acestora se poate face numai printr-o hotărâre motivată a autorității judiciare competente, cu respectarea garanțiilor prevăzute de lege.

Art. 16

Orice cetățean are dreptul de a se stabili și de a se deplasa liber în orice parte a țării, exceptând restricțiile generale ce pot fi stabilite prin lege din motive de sănătate sau siguranță publică. Nicio restricție nu poate fi impusă pe motive politice.

Orice cetățean este liber să părăsească teritoriul Republicii și să se întoarcă pe acest teritoriu, cu excepția celor supuși restricțiilor stabilite conform legii.

Art. 17

Cetățenii au dreptul să se întrunească în mod pașnic și neînarmați.

Nu este necesară nicio înștiințare prealabilă în privința întrunirilor, inclusiv în privința celor care au loc în spații deschise pentru public.

În cazul întrunirilor care au loc în spații publice, autoritățile vor fi înștiințate în prealabil, acestea putând să le interzică numai în baza unor motive întemeiate de siguranță publică.

Art. 18

Cetățenii au dreptul de a se asocia în mod liber și fără a fi necesară o autorizare, în scopuri care nu sunt interzise de legea penală.

Sunt interzise asociațiile secrete și asociațiile care, fie și indirect, urmăresc obiective politice prin intermediul unor organizații cu caracter militar.

Art. 19

Orice persoană are dreptul de a-și exprima în mod liber credința religioasă sub orice formă, individual sau alături de alte persoane, de a o propovădui și de a-și exercita cultul, în public sau în privat, cu condiția ca acestea să nu contravină moralei publice.

Art. 20

Nu pot fi impuse restricții speciale sau sarcini fiscale în legătură cu înființarea, capacitatea juridică sau activitățile oricărei organizații ca urmare a naturii sale religioase sau a obiectivelor sale religioase ori confesionale.

Art. 21

Orice persoană are dreptul de a-și exprima liber opiniile verbal, în scris sau utilizând orice altă formă de comunicare.

Presă nu poate fi supusă niciunei forme de autorizare sau cenzură. Sechestrul poate fi instituit numai în baza unui ordin judecătoresc motivat și numai în legătură cu delictे prevăzute expres de legea presei sau în cazul încălcării obligației de identificare a persoanelor responsabile pentru comiterea acestor delictе.

În aceste cazuri, în măsura în care este absolut necesară, iar intervenția în timp util a autorității judiciare nu este posibilă, confiscarea unei publicații periodice se poate efectua de către poliția judiciară, urmând ca, imediat și nu mai târziu de 24 de ore, aceasta să supună măsura respectivă, spre validare, autorității judiciare competente. În absența unei astfel de validări, în decursul următoarelor 24 de ore, măsura este revocată și considerată nulă de drept.

Legea poate stabili, prin dispoziții cu caracter general, obligația de dezvăluire a surselor de finanțare a publicațiilor periodice.

Sunt interzise publicațiile, spectacolele și alte manifestări care contravin moralei publice. Măsurile de prevenție și măsurile de combatere a acestor încălcări sunt stabilite de lege.

Art. 22

Nicio persoană nu poate fi privată de capacitatea sa juridică, de cetățenie sau numele său, din motive politice.

Art. 23

Niciunei persoane nu i se poate impune o prestație de natură personală sau financiară decât în baza legii.

Art. 24

Orice persoană se poate adresa justiției pentru protejarea drepturilor și a intereselor sale legitime, potrivit dreptului civil și administrativ.

Apărarea este un drept inviolabil în orice fază și moment de desfășurare a procedurilor judiciare.

Persoanele fără mijloace materiale au dreptul, conform legii, de a beneficia de mijloacele corespunzătoare pentru a înainta o acțiune sau pentru a se apăra în instanță.

Legea definește condițiile și formele reparației în cazul erorilor judiciare.

Art. 25

Nicio cauză nu poate fi scoasă de pe rolul unei instanțe judecătorești căreia i-a fost atribuită potrivit legii.

Nu se va aplica nicio pedeapsă decât în condițiile legii aflate în vigoare la momentul comiterii infracțiunii respective. Aplicarea măsurilor de restricție a libertății persoanei se face numai în condițiile legii.

Art. 26

Extrădarea unui cetățean poate fi dispusă numai dacă se prevede în mod expres de convențiile internaționale.

În orice situație, extrădarea nu este permisă în cazul infracțiunilor politice.

Art. 27

Răspunderea penală este personală. Persoana acuzată este considerată nevinovată până la pronunțarea unei hotărâri definitive.

Pedepele nu pot fi inumane și au ca obiectiv reeducarea condamnatului.

Pedeapsa cu moartea este interzisă.

Art. 28

Funcționarii statului sau ai instituțiilor publice sunt direct răspunzători în baza legii penale, civile și administrative pentru săvârșirea unor fapte prin care se încalcă drepturile omului.

În astfel de cazuri, răspunderea civilă se extinde asupra statului și a instituției publice angajatoare.

*Titlul II: Drepturi și îndatoriri etice și sociale***Art. 29**

Republica recunoaște drepturile familiei în calitate de societate naturală întemeiată pe instituția căsătoriei.

Căsătoria are la bază egalitatea morală și legală dintre soți în limitele prevăzute de lege, în vederea garantării unității familiei.

Art. 30

Părinții au dreptul și datoria de a-și susține material, de a-și crește și de a-și educa propriii copii, chiar dacă aceștia provin din afara căsătoriei.

În cazurile de incapacitate a părinților, legea prevede modalitățile de îndeplinire a obligațiilor acestora.

Legea asigură măsuri de protecție socială și legală compatibile cu drepturile membrilor familiei legitime pentru copiii care provin din afara căsătoriei.

Legea prevede normele și limitele în legătură cu stabilirea paternității.

Art. 31

Republica susține formarea familiei și îndeplinirea îndatoririlor acesteia, acordând atenție specială familiilor numeroase, prin intermediul unor măsuri economice și al altor beneficii.

Republica protejează mamele, copiii și tinerii prin adoptarea prevederilor legale necesare.

Art. 32

Republica protejează sănătatea în calitate de drept fundamental al persoanei și ca interes colectiv și garantează gratuitatea serviciilor medicale persoanelor cu o situație materială precară.

Nicio persoană nu poate fi obligată să urmeze vreun tratament medical în afara prevederilor legii. Legea nu poate încălca, sub nicio formă, limitele impuse de respectul pentru persoana umană.

Art. 33

Republica stabilește regulile generale privind învățământul și înființează școli de stat de toate tipurile și gradele.

Entitățile și persoanele private au dreptul de a înființa școli și instituții de învățământ care să nu implice costuri din partea statului.

La stabilirea drepturilor și obligațiilor școlilor private care solicită egalitate, legea trebuie să se asigure că acestea beneficiază de libertate deplină și că le oferă elevilor o educație și calificări la aceleași standarde precum acelea oferite elevilor din școlile de stat.

Sunt prevăzute examene de stat pentru admiterea în școlile de diverse tipuri și grade, pentru absolvirea acestora și pentru calificarea în vederea exercitării unei profesii.

Instituțiile de învățământ superior, universitățile și academiile au dreptul de a-și stabili propriile norme interne în limitele prevăzute de lege.

Art. 34

Învățământul elementar, cu o durată de cel puțin opt ani, este obligatoriu și gratuit.

Elevii eminenti și merituoși, inclusiv cei care nu dispun de mijloace materiale, au dreptul de a urma cele mai ridicate niveluri de educație.

Republica face posibilă realizarea acestui drept prin burse de studiu, alocații acordate familiilor și alte beneficii atribuite în baza unor concursuri.

Titlul III: Drepturi și îndatoriri economice

Art. 35

Republica protejează munca în toate formele și aspectele sale.

Aceasta asigură formarea și dezvoltarea profesională a salariaților.

Ea promovează și încurajează acordurile și organizațiile internaționale care își propun instituirea și reglementarea drepturilor în domeniul muncii.

Aceasta recunoaște dreptul la emigrație, sub rezerva obligațiilor prevăzute de lege în interes general, și protejează salariații italieni din străinătate.

Art. 36

Salariații au dreptul la o remunerație corespunzătoare cu volumul și calitatea muncii acestora și, în orice caz, la o remunerație care să le asigure lor și familiilor lor o existență liberă și demnă.

Durata maximă a zilei de lucru este stabilită prin lege.

Salariații au dreptul la repaus săptămânal și la concediu anual plătit. Ei nu pot renunța la acest drept.

Art. 37

Femeile care muncesc beneficiază de drepturi egale și, la muncă egală, de salariu egal cu al bărbaților. Condițiile de muncă trebuie să permită femeilor să își îndeplinească rolul esențial în cadrul familiei și să asigure protecția corespunzătoare pentru mame și copii.

Legea stabilește vârsta minimă pentru munca remunerată.

Republica protejează munca prestată de minori prin intermediul unor prevederi speciale și le garantează dreptul la remunerare egală pentru aceeași muncă.

Art. 38

Salariații care nu pot munci și care nu dețin mijloacele necesare de subzistență au dreptul la asistență socială.

Salariații au dreptul de a li se asigura mijloacele corespunzătoare nevoilor și necesităților acestora în caz de accidente, boală, dizabilitate, bătrânețe și șomaj involuntar.

Persoanele cu dizabilități și cu handicap au dreptul la educație și formare profesională.

Responsabilitățile prevăzute de acest articol sunt încredințate entităților și instituțiilor înființate sau susținute de stat.

Asistența în sectorul privat se poate acorda în mod liber.

Art. 39

Sindicatelor se înființează în mod liber.

Nu se pot impune alte obligații sindicatelor în afara înregistrării la nivel local sau central, în condițiile legii.

Una dintre condițiile de înregistrare este aceea ca statutele sindicatelor să stabilească organizarea internă a acestora în mod democratic.

Sindicatelor înregistrate sunt persoane juridice. Acestea pot încheia, prin reprezentare unitară proporțională cu numărul de membri, contracte colective de muncă cu efect obligatoriu asupra tuturor persoanelor care aparțin categoriilor la care se face referire în contract.

Art. 40

Dreptul la grevă se exercită potrivit legii.

Art. 41

Întreprinderile economice private se constituie în mod liber.

Aceasta nu poate avea loc într-un mod contrar binelui comun sau de o manieră care ar putea prejudicia siguranța, libertatea și demnitatea umană.

Legea prevede programe și controale corespunzătoare, astfel încât activitatea economică din sectorul privat și public să fie orientată și coordonată în scopuri sociale.

Art. 42

Proprietatea este publică sau privată. Bunurile economice pot aparține statului, organelor publice sau persoanelor private. Proprietatea privată este recunoscută și garantată de lege, care prevede modurile în care aceasta este dobândită, folosită și limitele acesteia, astfel încât să i se asigure funcția socială și accesibilitatea în raport cu toți cetățenii.

În cazurile prevăzute de lege și cu acordarea unei despăgubiri, proprietatea privată poate fi expropriată din motive de interes general.

Legea prevede reglementările și limitele succesiunii legale și testamentare, precum și drepturile statului în materie de succesiuni.

Art. 43

Pentru binele comun, legea poate stabili că o întreprindere sau o parte a acesteia este rezervată Guvernului, unei agenții publice, unei asociații a lucrătorilor sau a utilizatorilor, printr-o decizie prealabilă sau în baza unei autorizații de cumpărare obligatorii, cu acordarea unei despăgubiri juste, cu condiția ca acea întreprindere să opereze în domeniul serviciilor publice esențiale, al surselor de energie electrică sau al monopolurilor și să fie de interes public.

Art. 44

În vederea asigurării utilizării raționale a terenului și a unor relații sociale echitabile, legea poate impune obligații și restricții cu privire la proprietatea funciară privată, stabilește limite cu privire la întinderea sa în funcție de regiune și zonă agricolă, încurajează și impune îmbunătățirile funciare,

transformarea latifundiilor și reorganizarea unităților productive și susține proprietățile mici și mijlocii.

Legea include prevederi speciale pentru zonele de munte.

Art. 45

Republica recunoaște funcția socială a cooperării cu caracter mutual și fără scopuri lucrative. Legea promovează și încurajează dezvoltarea acestora prin cele mai adecvate mijloace și le asigură, prin controale oportune, caracterul și finalitatea.

Legea protejează și promovează artizanatul.

Art. 46

În scopul progresului economic și social al salariaților, în armonie cu necesitățile de producție, Republica recunoaște drepturile salariaților de a colabora la administrarea întreprinderilor, în modurile și în limitele prevăzute de lege.

Art. 47

Republica încurajează și protejează economisirea în toate formele sale. Aceasta reglementează, coordonează și supraveghează operațiunile de credit.

Republica promovează utilizarea economiilor private în vederea deținerii de locuințe și exploatații agricole, precum și a participațiilor directe și indirecte în cadrul principalelor întreprinderi naționale.

Titlul IV: Drepturi și îndatoriri politice

Art. 48

Toți cetățenii, indiferent de sex, care au împlinit vârsta majoratului, au drept de vot.

Votul este personal și egal, liber și secret. Exercitarea votului este o îndatorire civică.

Legea prevede cerințe și modalități pentru exercitarea dreptului de vot de către cetățenii stabiliți în străinătate și garantează aplicabilitatea acestui drept. Se va înființa o circumscripție pentru cetățenii italieni din străinătate în ce privește alegerile pentru Camerele Parlamentului; numărul de locuri al acestei circumscripții este stabilit în cadrul unei prevederi constituționale, potrivit criteriilor prevăzute de lege.

Dreptul de vot poate fi limitat doar în caz de incapacitate civilă sau ca urmare a unei hotărâri penale definitive ori în cazurile de nedemnitate prevăzute de lege.

Art. 49

Orice cetățean are dreptul de a forma partide în mod liber pentru a contribui la stabilirea politicilor naționale prin intermediul procedurilor democratice.

Art. 50

Orice cetățean poate adresa petiții Parlamentului în vederea solicitării unor măsuri legislative sau în vederea exprimării unor necesități de interes general.

Art. 51

Orice cetățean, indiferent de sex, este eligibil pentru ocuparea unor funcții publice și a unor funcții obținute în urma alegerilor în condiții de egalitate, potrivit legii. În acest sens, Republica va adopta măsuri specifice de promovare a egalității de șanse între femei și bărbați.

Legea acordă cetățenilor italieni care nu au domiciliul pe teritoriul Republicii aceleași drepturi, în calitate de cetățeni, în ce privește accesul la funcțiile publice și la funcțiile obținute în urma alegerilor.

Orice persoană aleasă într-o funcție publică are dreptul de a beneficia de timpul necesar în vederea îndeplinirii acelei funcții și de a-și păstra locul de muncă anterior.

Art. 52

Apărarea țării este o îndatorire sacră a fiecărui cetățean.

Serviciul militar este obligatoriu în limitele și în modalitățile prevăzute de lege. Efectuarea acestuia nu va afecta locul de muncă al cetățeanului respectiv sau exercitarea drepturilor politice.

Organizarea forțelor armate are ca fundament spiritul democratic al Republicii.

Art. 53

Fiecare persoană va contribui la cheltuielile publice proporțional cu capacitatea sa materială.

Sistemul fiscal funcționează pe principiul progresivității.

Art. 54

Toți cetățenii au obligația de a fi loiali Republicii și de a respecta Constituția și legile acesteia.

Cetățenii cărora le sunt încredințate funcții publice au obligația de a le îndeplini cu disciplină și onoare, depunând jurământul în cazurile prevăzute de lege.

PARTEA A II-A

Organizarea Republicii

Titlul I: Parlamentul

Secțiunea I: Camerele

Art. 55

Parlamentul este alcătuit din Camera Deputaților și Senatul Republicii. Parlamentul se întrunește în sesiune comună numai în cazurile prevăzute de prezenta Constituție.

Art. 56

Camera Deputaților este aleasă prin sufragiu universal și direct.

Numărul de deputați este de 630, 12 dintre aceștia fiind aleși în circumscripția din străinătate. Sunt eligibili pentru a fi deputați toți alegătorii care au vârsta de 25 de ani împliniți la data alegerilor.

Repartizarea mandatelor pe circumscripții electorale, cu excepția mandatelor alocate circumscripției din străinătate, are loc prin împărțirea numărului de locuitori ai Republicii, conform celor indicate de cel mai recent recensământ al populației, la 618 și prin distribuirea mandatelor proporțional cu populația din fiecare circumscripție electorală, pe baza părților întregi și a celor mai mari resturi.

Art. 57

Senatul Republicii este ales pe criteriul împărțirii regionale, cu excepția mandatelor alocate circumscripției din străinătate.

Numărul senatorilor aleși este de 315, șase dintre aceștia fiind aleși în circumscripția din străinătate. Nicio Regiune nu poate avea mai puțin de șapte senatori; Molise va avea doi, iar Valle d'Aosta unul.

Repartizarea mandatelor pe regiuni, cu excepția mandatelor alocate circumscripției din străinătate și potrivit articolului 56, are loc proporțional cu populația regiunilor, conform celui mai recent recensământ general, pe baza părților întregi și a celor mai mari resturi.

Art. 58

Senatorii sunt aleși prin sufragiu universal și direct de alegătorii care au împlinit vârsta de 25 de ani. Sunt eligibili pentru a fi aleși senatori cetățenii care au împlinit vârsta de 40 de ani.

Art. 59

Foștii președinți ai Republicii sunt senatori de drept și pe viață, cu excepția cazului în care renunță la mandat.

Președintele Republicii poate numi senatori pe viață cinci cetățeni care au slujit națiunea prin meritele deosebite ale acestora în domeniul social, științific, artistic și literar.

Art. 60

Camera Deputaților și Senatul Republicii sunt alese pentru un mandat de cinci ani.

Mandatul fiecărei Camere poate fi prelungit doar în condițiile legii și în caz de război.

Art. 61

Alegerile pentru noul Parlament vor avea loc în termen de 70 de zile de la încheierea mandatului Camerelor precedente. Prima ședință are loc într-un termen care nu va depăși 20 de zile de la data alegerilor.

Până la data întrunirii noilor Camere, se prelungesc competențele Camerelor precedente.

Art. 62

În absența altor prevederi, Parlamentul se va întruni în prima zi lucrătoare a lunii februarie și a lunii octombrie.

Fiecare Cameră poate fi convocată în ședință extraordinară din inițiativa Președintelui său, a Președintelui Republicii sau a unei treimi din membrii săi.

Atunci când una dintre Camere este convocată în ședință extraordinară, este convocată de drept și cealaltă Cameră.

Art. 63

Fiecare Cameră își va alege un Președinte și biroul executiv dintre membrii săi.

Atunci când Parlamentul se întrunește în sesiune comună, Președintele și biroul executiv sunt cei ai Camerei Deputaților.

Art. 64

Fiecare Cameră își stabilește propriul regulament cu majoritatea absolută a membrilor săi.

Ședințele sunt publice; cu toate acestea, fiecare dintre Camere și Parlamentul în sesiune comună pot decide să se întrunească în cadrul unei ședințe nepublice.

Deciziile fiecărei Camere și ale Parlamentului nu sunt valabile în cazul în care nu sunt prezenți majoritatea membrilor acestora și în cazul în care nu sunt adoptate de majoritatea celor prezenți, cu excepția acelor situații în care Constituția prevede o majoritate specială.

Membrii Guvernului, chiar și în cazul în care nu sunt membri ai Parlamentului, au dreptul și, dacă li se solicită acest lucru, obligația de a participa la ședințe.

Aceștia vor lua cuvântul de fiecare dată când solicită.

Art. 65

Legea stabilește situațiile în care o persoană nu poate fi aleasă în funcția de deputat sau senator, precum și incompatibilitățile cu funcția de deputat sau senator.

Nicio persoană nu poate fi membru al ambelor Camere în același timp.

Art. 66

Fiecare Cameră verifică prerogativele membrilor săi și motivele de neeligibilitate și incompatibilitate ce pot interveni într-o fază ulterioară.

Art. 67

Fiecare membru al Parlamentului reprezintă națiunea și își exercită îndatoririle fără a fi supus unui mandat imperativ.

Art. 68

Membrii Parlamentului nu pot fi trași la răspundere pentru opiniile sau voturile exprimate în timpul exercitării funcției lor.

În absența autorizării din partea Camerei din care face parte, niciun membru al Parlamentului nu poate fi supus unei percheziții corporale sau domiciliare, nu poate fi arestat sau lipsit de libertate personală în alt fel și nici nu poate fi ținut în arest, cu excepția cazurilor în care se execută o sentință definitivă a unei instanțe judecătorești sau a cazurilor de flagrant delict, unde arestarea sau prelevarea de probe este obligatorie.

Această autorizare va fi, de asemenea, necesară în vederea interceptării conversațiilor sau a comunicărilor unui membru al Parlamentului ori a sechestrului corespondenței acestora.

Art. 69

Membrii Parlamentului primesc o indemnizație stabilită prin lege.

Secțiunea II: Procesul legislativ

Art. 70

Funcția legislativă este exercitată în comun de ambele Camere.

Art. 71

Inițiativa legislativă aparține Guvernului, fiecărui membru al Parlamentului și acelor entități și organisme cărora le-a fost conferită această inițiativă prin legea de revizuire a Constituției.

Poporul exercită inițiativa legislativă prin propunerea unui proiect de lege, redactat pe secțiuni și semnat de cel puțin 50.000 de alegători.

Art. 72

Orice proiect de lege înaintat unei Camere a Parlamentului, potrivit Regulamentului de procedură al Camerei respective, este examinat de o comisie și, ulterior, de întreaga Cameră, care îl adoptă pe articole și îl supune, apoi, votului final.

Regulamentul stabilește proceduri mai scurte de examinare a unui proiect de lege care a fost declarat urgent.

Acesta poate, de asemenea, să stabilească în ce situații și sub ce formă examinarea și aprobarea proiectelor de lege pot fi supuse examinării comisiilor, inclusiv comisiilor permanente, constituite astfel încât să reflecte proporția grupurilor parlamentare. Chiar și în aceste cazuri, până în momentul aprobării sale finale, un proiect de lege poate fi retrimis Camerei, în cazul în care Guvernul sau o zecime dintre membrii Camerei ori o cincime dintre membrii comisiei solicită dezbaterea și votarea acestuia de către Cameră sau supunerea acestuia spre aprobare Camerei, prin declarații de vot. Regulamentul stabilește cazurile în care se fac publice procedurile comisiilor.

Procedura uzuală de examinare și aprobare directă de către Cameră este întotdeauna respectată, în cazul proiectelor de legi constituționale și electorale, a

celor privind delegarea legislativă, ratificarea tratatelor internaționale și aprobarea bugetelor și a conturilor.

Art. 73

Legile sunt promulgate de Președintele Republicii în termen de o lună de la aprobarea acestora.

În cazul în care Camerele, cu majoritatea absolută a membrilor acestora, declară caracterul urgent al unei legi, legea respectivă este promulgată în termenul stabilit de aceasta.

Legile sunt publicate imediat după promulgare și intră în vigoare în cea de-a 15-a zi de la publicare, exceptând cazurile în care legea prevede un termen diferit.

Art. 74

Președintele Republicii poate transmite Parlamentului o cerere motivată, solicitând reexaminarea unei legi programate pentru a fi promulgată.

În cazul în care este adoptată din nou, legea va fi promulgată.

Art. 75

Se poate organiza un referendum general pentru a decide abrogarea, integrală sau parțială, a unei legi sau a unei măsuri cu putere de lege, atunci când aceasta este cerută de 500.000 de alegători sau de către cinci consilii regionale.

Nu se poate organiza un referendum cu privire la o lege fiscală, bugetară, de amnistie sau de grațiere ori cu privire la o lege care ratifică un tratat internațional.

Orice cetățean cu drept de vot pentru Camera Deputaților poate vota în cadrul unui referendum.

Rezultatul referendumului se consideră validat dacă la vot a participat majoritatea cetățenilor cu drept de vot și dacă a fost întrunită majoritatea voturilor valabil exprimate. Procedura de organizare a referendumului este stabilită prin lege.

Art. 76

Exercitarea funcției legislative nu poate fi delegată Guvernului, cu excepția situației în care s-au stabilit principii și criterii în acest sens și numai pentru o perioadă limitată de timp și pentru o serie de obiective determinate.

Art. 77

Guvernul poate, numai în baza delegării din partea Camerelor, să emită decrete cu putere de lege.

Atunci când, în situații extraordinare de necesitate și de urgență, Guvernul adoptă, pe proprie răspundere, un decret temporar cu putere de lege, acesta îl va prezenta Parlamentului în vederea transunerii în legislație. Pe parcursul procedurii de dizolvare, Parlamentul se va întruni în termen de cinci zile de la prezentarea măsurii legislative temporare în cauză. Decretul este abrogat dacă nu este transpus în legislație de către Parlament în termen de 60 de zile de la publicarea sa. Parlamentul poate reglementa raporturile juridice care decurg din decretul respins.

Art. 78

Parlamentul deține competența de a declara starea de război și de a încredința Guvernului prerogativele necesare.

Art. 79

Amnistia și grațierea se pot acorda printr-o lege adoptată cu o majoritate de două treimi din membrii ambelor Camere ale Parlamentului, la examinarea articol cu articol și la votul final.

Această lege va stabili termenul de aplicare a amnistiei sau a grațierii.

Amnistia și grațierea nu se pot acorda în cazul unei infracțiuni comise după prezentarea unui astfel de proiect de lege.

Art. 80

Parlamentul autorizează prin lege ratificarea tratatelor internaționale de natură politică, a celor care impun necesitatea unui arbitraj ori a unei soluționări pe cale judiciară, a celor care implică modificarea granițelor, efectuarea de cheltuieli financiare sau modificări de legi

Art. 81

Statul adoptă un buget echilibrat de venituri și cheltuieli, ținând seama de etapele favorabile și nefavorabile ale ciclului economic. Statul nu poate recurge la împrumuturi decât pentru a ține seama de efectele ciclului economic sau, în baza autorizării din partea celor două Camere aprobate cu majoritatea absolută a voturilor membrilor acestora, în situații excepționale.

Orice lege care implică efectuarea unor noi cheltuieli sau a unor cheltuieli mai mari trebuie să prevadă resursele menite să acopere astfel de cheltuieli.

În fiecare an, Camerele vor adopta o lege de aprobare a bugetului și a conturilor transmise de Guvern.

Execuția bugetară provizorie este permisă numai în baza unei legislații specifice și pe perioade care nu depășesc, în total, patru luni.

Conținutul legii privind bugetul, normele fundamentale și criteriile adoptate pentru asigurarea echilibrului dintre venituri și cheltuieli, precum și a sustenabilității datoriei publice, vor fi stabilite prin legislația aprobată cu majoritatea absolută a membrilor fiecărei Camere, potrivit principiilor stabilite printr-o lege constituțională.

Art. 82

Fiecare Cameră a Parlamentului poate dispune efectuarea unor investigații privind probleme de interes public.

În acest scop, Camera desemnează o comisie din rândul membrilor săi, formată astfel încât să asigure o componență proporțională cu reprezentarea grupurilor parlamentare existente.

O comisie de anchetă poate desfășura investigații și examinări, având aceleași competențe și limitări precum cele ale autorităților judiciare.

*Titlul II: Președintele Republicii***Art. 83**

La alegerea acestuia participă trei delegați din fiecare regiune, aleși de Consiliul Regional pentru a se asigura reprezentarea minorităților.

Valle d'Aosta are un singur delegat.

Alegerea Președintelui Republicii are loc prin vot secret, cu o majoritate de două treimi din membrii adunării.

După cel de-al treilea vot, este suficientă majoritatea absolută.

Art. 84

Orice cetățean care a împlinit vârsta de 50 de ani și se bucură de plenitudinea drepturilor civile și politice poate fi ales în funcția de Președinte al Republicii.

Funcția de Președinte al Republicii este incompatibilă cu orice altă funcție.

Remunerația și drepturile Președintelui Republicii sunt reglementate prin lege.

Art. 85

Președintele Republicii este ales pentru un mandat de șapte ani.

Cu 30 de zile înainte de expirarea mandatului, Președintele Camerei Deputaților va convoca o sesiune comună a Parlamentului și a delegaților regionali pentru a alege noul Președinte al Republicii.

Pe parcursul procedurii de dizolvare a Parlamentului sau în cele trei luni anterioare dizolvării, alegerile vor avea loc în primele 15 zile de la prima ședință a noului Parlament.

În acest interval, vor fi prelungite prerogativele Președintelui în funcție.

Art. 86

În toate situațiile în care Președintele Republicii se află în imposibilitatea exercitării funcțiilor sale, acestea vor fi preluate de Președintele Senatului.

În caz de incapacitate permanentă sau de deces ori demisie a Președintelui Republicii, Președintele Camerei Deputaților poate solicita alegerea unui nou Președinte al Republicii în termen de 15 zile, fără a aduce atingere termenului mai lung prevăzut pe parcursul procedurii de dizolvare a Parlamentului sau în cele trei luni anterioare dizolvării.

Art. 87

Președintele Republicii este șeful statului și reprezintă unitatea națională. Președintele poate adresa mesaje Parlamentului.

Președintele:

- autorizează prezentarea în Parlament a proiectelor de lege inițiate de Guvern;
- promulgă legi și emite decrete cu putere de lege, precum și regulamente;
- convoacă un referendum general în situațiile prevăzute de Constituție;

- numește funcționarii de stat în situațiile prevăzute de lege;
- acreditează și primește reprezentanții diplomați și ratifică tratatele internaționale autorizate, acolo unde se impune, de către Parlament.

Președintele este Comandantul Suprem al Forțelor Armate, prezidează Consiliul Suprem de Apărare înființat potrivit legii și declară război conform celor decise de Parlament.

Președintele prezidează Consiliul Superior al Magistraturii.

Președintele poate acorda grațieri individuale și poate comuta pedepse.

Președintele conferă decorații și alte distincții de onoare ale Republicii.

Art. 88

După consultarea președinților Parlamentului, Președintele Republicii poate dizolva una sau ambele Camere ale Parlamentului.

Președintele Republicii nu poate exercita acest drept în ultimele șase luni ale mandatului său, cu excepția situației în care perioada respectivă coincide, integral sau parțial, cu ultimele șase luni ale mandatului Parlamentului.

Art. 89

Niciun act al Președintelui Republicii nu va fi valabil dacă nu este contrasemnat de ministrul care a făcut propunerea respectivă și care își asumă răspunderea pentru aceasta.

Un act cu putere de lege, precum și alte acte prevăzute de lege se contrasemnează de Președintele Consiliului de Miniștri.

Art. 90

Președintele Republicii nu răspunde pentru acțiunile întreprinse în exercițiul funcției sale, cu excepția cazurilor de înaltă trădare sau de încălcare a Constituției.

În aceste cazuri, Președintele poate fi pus sub acuzare de Parlamentul întrunit în sesiune comună, cu majoritatea absolută a membrilor săi.

Art. 91

Înainte de a-și prelua mandatul, Președintele Republicii depune jurământul de supunere față de Republică și de respectare a Constituției, în fața Parlamentului întrunit în sesiune comună.

Titlul III: Guvernul

Secțiunea I: Consiliul de Miniștri

Art. 92

Președintele Republicii numește Președintele Consiliului de Miniștri și, la propunerea acestuia, miniștrii.

Art. 93

Înainte de preluarea mandatului, Președintele Consiliului de Miniștri și miniștrii vor depune jurământul în fața Președintelui Republicii.

Art. 94

Fiecare Cameră acordă sau retrage votul de încredere printr-o moțiune motivată votată prin apel nominal.

În termen de zece zile de la formarea sa, Guvernul se prezintă în fața Parlamentului pentru obținerea votului de încredere.

Votul uneia sau al ambelor Camere împotriva unei propuneri a Guvernului nu determină obligația de a demisiona.

O moțiune de cenzură trebuie semnată de cel puțin o zecime din membrii Camerei și nu poate fi dezbătută mai devreme de trei zile de la depunerea sa.

Art. 95

Președintele Consiliului conduce și răspunde pentru politica generală a Guvernului.

Președintele Consiliului asigură coerența politicilor administrative și a orientărilor politice, prin promovarea și coordonarea activității miniștrilor.

Miniștrii răspund solidar pentru actele Consiliului de Miniștri, însă răspund individual pentru actele propriilor ministere.

Legea stabilește organizarea președinției Consiliului, precum și numărul, competența și organizarea ministerelor.

Art. 96

Președintele Consiliului de Miniștri și miniștrii, chiar și în situația în care demisionează din funcție, se supun jurisdicției prevăzute pentru răspunderea membrilor Guvernului, pentru infracțiunile comise în exercițiul îndatoririlor acestora, cu condiția ca Senatul Republicii sau Camera Deputaților să acorde o autorizare în acest sens, potrivit normelor stabilite prin legea constituțională.

*Secțiunea II: Administrația publică***Art. 97**

Instituțiile publice, în acord cu legislația Uniunii Europene, asigură echilibrul bugetar și sustenabilitatea datoriei publice.

Serviciile publice sunt organizate potrivit legii, pentru a asigura eficiența și imparțialitatea administrației.

Regulamentele serviciilor stabilesc sferile de competență, atribuțiile și responsabilitățile funcționarilor.

Funcțiile din administrația publică sunt dobândite prin concurs, cu excepția cazurilor prevăzute prin lege.

Art. 98

Funcționarii publici se află exclusiv în serviciul națiunii.

În cazul în care sunt membri ai Parlamentului, aceștia pot fi promovați în funcție doar pe criteriile de vechime.

Legea poate stabili limitări asupra dreptului de a deveni membri ai partidelor politice în cazul magistraților, al militarilor de carieră aflați în serviciul activ, al ofițerilor de poliție și al reprezentanților diplomatici și consulari din străinătate.

*Secțiunea III: Organisme auxiliare***Art. 99**

Consiliul Național al Economiei și Muncii este alcătuit, potrivit legii, din experți și reprezentanți ai categoriilor economice, astfel încât să se țină cont de importanța numerică și calitativă a acestora.

Acesta este un organism consultativ al Parlamentului și al Guvernului în domeniile și potrivit îndatoririlor atribuite prin lege.

El poate iniția legi și poate contribui la elaborarea legislației economice și sociale potrivit principiilor și în limitele stabilite de lege.

Art. 100

Consiliul de Stat este un organism consultativ juridico-administrativ, care supraveghează îndeplinirea justiției în administrație.

Curtea de Conturi exercită controlul preventiv asupra legitimității măsurilor Guvernului, precum și auditul ulterior asupra gestionării bugetului de stat.

Aceasta participă, în cazurile și sub formele stabilite prin lege, la auditarea gestionării financiare a entităților care beneficiază de suport bugetar regulat din partea statului. Curtea de Conturi aduce la cunoștința Parlamentului rezultatele auditărilor efectuate.

Legea asigură independența față de Guvern a celor două organisme și a membrilor acestora.

*Titlul IV: Sistemul judiciar**Secțiunea I: Organizarea judecătorească***Art. 101**

Justiția este administrată în numele poporului.
Judecătorii se supun numai legii.

Art. 102

Funcțiile judiciare sunt exercitate de magistrații organelor judiciare de drept comun, fiind autorizate și reglementate potrivit legii de organizare judecătorească.

Este interzisă înființarea de instanțe extraordinare sau speciale. Pot fi înființate numai secții specializate în anumite materii în cadrul instanțelor judecătorești de drept comun, cu posibilitatea participării unor cetățeni competenți din afara magistraturii.

Legea reglementează situațiile și formele de participare directă a populației în actul de administrare a justiției.

Art. 103

Consiliul de Stat și celelalte organe aferente justiției administrative exercită jurisdicția în ce privește apărarea drepturilor cetățenești legitime în raport cu administrația publică, precum și apărarea altor drepturi subiective, în anumite cazuri prevăzute de lege.

Curtea de Conturi deține jurisdicția în materie de contabilitate publică și în alte materii prevăzute de lege.

Pe timp de război, tribunalele militare dețin jurisdicția stabilită de lege. Pe timp de pace, acestea dețin jurisdicția numai în legătură cu infracțiunile militare săvârșite de membrii forțelor armate.

Art. 104

Președintele Republicii prezidează Consiliul Superior al Magistraturii.

Prim-Președintele și Procurorul General al Curții de Casație sunt membri de drept.

Două treimi dintre membri sunt aleși din rândul judecătorilor de la instanțele de drept comun din toate gradele de jurisdicție și o treime dintre aceștia sunt aleși de Parlament, în sesiune comună, din rândul profesorilor universitari de științe juridice și al avocaților cu o vechime de cel puțin 15 ani.

Consiliul alege un vicepreședinte din rândul membrilor desemnați de Parlament.

Membrii aleși ai Consiliului au un mandat de patru ani și nu pot fi realeși succesiv.

Pe durata mandatului, aceștia nu pot fi înscrși în liste profesionale de avocați, nu pot fi membri ai Parlamentului sau ai unui Consiliu Regional.

Art. 105

Consiliul Superior al Magistraturii este competent, potrivit legislației privind organizarea magistraturii, în legătură cu angajarea, repartizarea și transferurile, promovarea judecătorilor, precum și în legătură cu măsurile disciplinare aplicate acestora.

Art. 106

Judecătorii sunt numiți prin concurs.

Legea privind organizarea magistraturii admite numirea, chiar în baza unor alegeri, a judecătorilor onorifici pentru toate funcțiile atribuite unor judecători.

În urma unei propuneri a Consiliului Superior al Magistraturii și pentru merite deosebite, pot fi numiți, în calitate de consilieri la Curtea de Casație, profesorii universitari de științe juridice și avocații cu o vechime de cel puțin 15 ani înscrisi în liste profesionale speciale pentru jurisdicții superioare.

Art. 107

Judecătorii sunt inamovibili; aceștia pot fi destituiți sau suspendați din funcție ori transferați în alte instanțe judecătorești ori funcții numai printr-o decizie a Consiliului Superior al Magistraturii, adoptată fie pentru motivele și având garanțiile de apărare stabilite în baza prevederilor privind organizarea sistemului judiciar, fie cu acordul judecătorilor respectivi.

Ministrul de Justiție are dreptul de a promova acțiuni disciplinare.

Judecătorii se deosebesc între ei numai prin funcțiile diferite deținute.

Ministerul Public beneficiază de garanțiile care îi sunt conferite în baza prevederilor privind organizarea judiciară.

Art. 108

Prevederile privind organizarea autorității judecătorești și statutul judecătorilor sunt stabilite prin lege.

Legea garantează independența judecătorilor din cadrul instanțelor judecătorești speciale, a procurorilor de pe lângă instanțele respective și a tuturor celorlalte persoane care participă la actul de administrare a justiției.

Art. 109

Autoritățile judiciare dispun în mod direct de poliția judiciară.

Art. 110

Fără a aduce atingere autorității Consiliului Superior al Magistraturii, Ministerul Justiției răspunde pentru organizarea și funcționarea serviciilor administrative ale justiției.

Secțiunea II: Reguli privind procedurile judiciare

Art. 111

Justiția se desfășoară pe baza procedurilor reglementate prin lege.

Procesele se desfășoară în contradictoriu și în condiții de egalitate între părți, în fața unui judecător imparțial și independent. Legea garantează durata rezonabilă a proceselor.

În procesele penale, legea prevede că persoana acuzată de săvârșirea unei infracțiuni este informată, cu promptitudine și în mod confidențial, cu privire la natura și motivele acuzației aduse acesteia și că aceasta dispune de timpul și condițiile corespunzătoare pentru a-și pregăti apărarea. Inculpatul are dreptul,

în fața unui judecător, de a interoga sau de a solicita interogarea persoanelor care dau declarații în ceea ce îl privește și de a obține convocarea și interogarea persoanelor propuse în apărarea sa în aceleași condiții ca și acuzarea, precum și dreptul de a procura orice alt mijloc de probă legal în favoarea sa. Inculpatul are dreptul de a fi asistat de un interpret în situația în care acesta nu vorbește sau nu înțelege limba în care se desfășoară procedurile judiciare.

În procesele penale legea reglementează principiul contradictorialității în administrarea probelor. Vina inculpatului nu poate fi stabilită pe baza declarațiilor persoanelor care, din proprie opțiune, au ales să se sustragă de la interogatoriul din partea inculpatului sau al apărătorului acestuia.

Legea reglementează situațiile în care administrarea probelor nu se realizează conform principiului contradictorialității, cu acordul inculpatului, sau datorită unei imposibilități obiective și dovedite ori ca efect al unui comportament ilegal dovedit.

Toate hotărârile judecătorești se motivează.

Împotriva sentințelor și a măsurilor care afectează libertatea personală, pronunțate de instanțele judecătorești de drept comun și de instanțele judecătorești speciale, se poate formula recurs la Curtea de Casație pentru încălcarea legii. Se admit derogări de la prezenta dispoziție numai în cazul sentințelor date de tribunalele militare pe timp de război.

Hotărârile Consiliului de Stat și ale Curții de Conturi pot fi atacate cu recurs la Curtea de Casație numai pentru motive care privesc competența instanțelor de judecată.

Art. 112

Ministerul Public are obligația de a exercita acțiunea penală.

Art. 113

În fața instanțelor de drept comun sau a celor administrative se poate întotdeauna solicita protecția juridică a drepturilor și a intereselor legitime împotriva actelor administrației publice.

Această protecție juridică nu poate fi exclusă sau limitată la anumite căi de atac sau pentru anumite categorii determinate de acte.

Legea stabilește instanțele care pot anula actele administrației publice în cazurile și cu efectele prevăzute de legea respectivă.

Titlul V: Regiuni, provincii – municipii

Art. 114

Republica este organizată în municipii, provincii, orașe metropolitane, regiuni și stat. Municipiile, provinciile, orașele metropolitane și regiunile sunt

entități autonome cu statute, competențe și funcții proprii, conform principiilor stabilite de Constituție.

Capitala Republicii este Roma. Statutul său este reglementat în baza unei legi a statului.

Art. 115

Abrogat.

Art. 116

Friuli-Veneția Giulia, Sardinia, Sicilia, Trentino-Alto Adige/Tirolul de Sud și Valle d'Aosta/Vallee d'Aoste dispun de forme și condiții speciale de autonomie, conform unor statute speciale adoptate prin legi constituționale.

Regiunea Trentino-Alto Adige/Tirolul de Sud este constituită din provinciile autonome Trento și Bolzano.

Forme și condiții suplimentare speciale de autonomie, privind domeniile menționate la articolul 117, alineatul 3 și alineatul 2, litera l – cu limitare la cerințele organizatorice privind judecătorii de pace – și literele n și s, pot fi atribuite și altor regiuni în baza unei legi speciale a statului, la inițiativa regiunii respective, după consultarea autorităților locale, potrivit articolului 119. Legea este adoptată de ambele Camere ale Parlamentului, cu votul majorității absolute a membrilor acestora, în baza acordului dintre stat și regiunea în cauză.

Art. 117

Puterea legislativă este exercitată de stat și regiuni, potrivit Constituției și cu limitele impuse de legislația Uniunii Europene și obligațiile internaționale.

Statul are putere legislativă exclusivă în următoarele domenii:

- a. politica externă și relațiile internaționale ale statului; relațiile statului cu Uniunea Europeană; dreptul la azil și statutul juridic al cetățenilor statelor care nu aparțin Uniunii Europene;
- b. imigrația;
- c. relațiile dintre Republică și confesiunile religioase;
- d. apărare și forțele armate; securitatea statului; arme, muniții și materiale explozive;
- e. monedă, protecția economiilor și piețele financiare; protejarea concurenței; sistemul de schimb valutar; sistemul fiscal și contabil al statului; armonizarea conturilor publice; egalizarea resurselor financiare;
- f. autorități publice și legi electorale relevante; referendum la nivel de stat; alegerile pentru Parlamentul European;
- g. organizarea juridică și administrativă a statului și a agențiilor publice naționale;
- h. ordine publică și securitate, cu excepția poliției administrative locale;
- i. cetățenie, stare civilă și oficii de înregistrare;
- l. jurisdicție și norme procesuale; drept civil și penal; justiție administrativă;

- m. determinarea nivelului de bază al prestațiilor privind drepturile civile și sociale care trebuie garantate pe întreg teritoriul național;
- n. dispoziții generale privind învățământul;
- o. securitate socială;
- p. legislație electorală, organe de guvernare și funcții fundamentale ale municipiilor, ale provinciilor și ale orașelor metropolitane;
- q. vamă, protecția granițelor naționale și profilaxie internațională;
- r. metrologie; determinarea timpului standard; coordonarea datelor statistice și informatice referitoare la administrația de stat, regională și locală; opere de creație intelectuală;
- s. protecția mediului înconjurător, a ecosistemului și a patrimoniului cultural.

Constituie domenii de competență legislativă partajată cele privitoare la: relațiile internaționale și cele cu Uniunea Europeană ale regiunilor; comerțul exterior; protecția și securitatea muncii; educație, fără a se aduce atingere autonomiei instituțiilor de învățământ și cu excepția instruirii și formării profesionale; profesii; cercetare științifică și tehnologică, precum și susținerea inovațiilor în sectoarele productive; protejarea sănătății; alimentație; sport; ajutorul în caz de dezastre; amenajarea teritoriului; porturi și aeroporturi civile; marile rețele de transport și navigație; comunicațiile; producția, transportul și distribuția de energie la nivel național; securitate socială complementară și suplimentară; coordonarea finanțelor publice și a sistemului fiscal; valorificarea bunurilor culturale și naturale, inclusiv promovarea și organizarea activităților culturale; casele de economii, băncile rurale, instituțiile de creditare cu caracter regional; instituții de credit funciar și agrar cu caracter regional. În domeniile de competență legislativă partajată, puterea legislativă revine regiunilor, exceptând stabilirea principiilor fundamentale care sunt prevăzute în cadrul legislației statului.

Regiunilor le revine puterea legislativă în legătură cu toate domeniile care nu sunt rezervate exclusiv competenței legislative a statului.

Regiunile și provinciile autonome Trento și Bolzano participă la procesul de elaborare și luare a deciziilor cu privire la actele normative ale Uniunii Europene în domeniile care sunt de competența acestora. Ele răspund, de asemenea, de punerea în aplicare a acordurilor internaționale și a măsurilor Uniunii Europene, potrivit normelor prevăzute printr-o lege a statului care reglementează modalitățile de exercitare a competențelor subsidiare de către stat în cazul neîndeplinirii acestei obligații de către regiuni și provinciile autonome.

Competența de reglementare revine statului în materie de legislație exclusivă, cu excepția situațiilor de delegare a acestor competențe către regiuni. Competența de reglementare revine regiunilor în toate celelalte domenii. Municipiile, provinciile și orașele metropolitane au competență de reglementare în ce privește organizarea și exercitarea atribuțiilor și funcțiilor care le-au fost atribuite.

Legile regionale înlătură orice obstacol care împiedică egalitatea deplină dintre bărbați și femei în viața socială, culturală și economică și promovează accesul egal al femeilor la posturile eligibile.

Legea regională ratifică acordurile dintre o regiune și alte regiuni, care au ca obiectiv îmbunătățirea modalităților de exercitare a funcțiilor regionale și care pot, de asemenea, prevedea înființarea unor organe comune.

În domeniile care țin de competența acestora, regiunile pot încheia acorduri cu alte state și autoritățile locale ale altor state în cazurile și sub formele prevăzute de legislația statului.

Art. 118

Funcțiile administrative sunt atribuite municipiilor, în afara cazurilor în care, pentru asigurarea exercitării lor unitare, acestea sunt atribuite provinciilor, orașelor metropolitane și regiunilor sau statului, în baza principiilor subsidiarității, diferențierii și proporționalității.

Municipiile, provinciile și orașele metropolitane exercită îndatoriri administrative proprii, precum și îndatoriri conferite acestora în baza legislației statului sau a legislației regionale, potrivit competențelor corespunzătoare ale acestora.

Legislația statului prevede acțiunea coordonată a statului și a regiunilor în domeniile enumerate la articolul 117, alineatul 2, literele b și h, precum și încheierea unor acorduri și acțiunea coordonată a acestora în ce privește conservarea patrimoniului cultural.

Statul, regiunile, orașele metropolitane, provinciile și municipiile promovează inițiativa autonomă a cetățenilor, atât individual, cât și ca membri ai unor asociații, în ce privește desfășurarea unor activități de interes general, pe baza principiului subsidiarității.

Art. 119

Municipiile, provinciile, orașele metropolitane și regiunile au autonomie financiară în ceea ce privește veniturile și cheltuielile, sub rezerva obligației de echilibru bugetar, și contribuie la asigurarea respectării constrângerilor economice și financiare impuse în baza legislației Uniunii Europene.

Municipiile, provinciile, orașele metropolitane și regiunile dispun de resurse financiare independente. Ele stabilesc și aplică impozite și surse de venit proprii, cu respectarea Constituției și potrivit principiilor de coordonare a finanțelor publice și a sistemului fiscal. Acestea dispun de coparticipare la veniturile din impozitele aferente teritoriului lor.

Legile statului instituie un fond de egalizare, fără limite de alocare, pentru teritoriile cu capacitate contributivă mai mică pe locuitor.

Veniturile provenite din sursele menționate mai sus permit municipiilor, provinciilor, orașelor metropolitane și regiunilor să își finanțeze integral funcțiile publice atribuite acestora.

Pentru promovarea dezvoltării economice, a coeziunii și a solidarității sociale, pentru diminuarea dezechilibrelor economice și sociale, precum și pentru

promovarea exercitării drepturilor persoanei sau pentru îndeplinirea unor obiective diferite de cele avute în vedere în cadrul exercitării normale a funcțiilor acestora, statul alocă resurse suplimentare și adoptă măsuri speciale în favoarea anumitor municipii, provincii, orașe metropolitane și regiuni.

Municipiile, provinciile, orașele metropolitane și regiunile au patrimoniu propriu, atribuit în baza principiilor generale stabilite în legislația statului. Acestea pot recurge la îndatorare numai pentru finanțarea unor investiții, cu adoptarea concomitentă a unor planuri de amortizare și cu condiția asigurării echilibrului bugetar pentru toate autoritățile fiecărei regiuni per ansamblu. Este exclusă orice garanție a statului pentru împrumuturile contractate de aceste autorități.

Art. 120

Regiunile nu pot institui taxe de import sau export ori de tranzit între regiuni și nici nu pot adopta măsuri care să împiedice în orice fel libera circulație a persoanelor sau a bunurilor între regiuni. Regiunile nu pot limita dreptul la muncă al cetățenilor în nicio parte a teritoriului național.

Guvernul se poate substitui organelor regiunilor, ale orașelor metropolitane, ale provinciilor și ale municipiilor în cazul în care cele din urmă nu respectă normele și tratatele internaționale sau legislația Uniunii Europene ori în cazul amenințării grave a siguranței și securității publice ori atunci când o astfel de acțiune este necesară pentru protecția unității economice și juridice și, în special, pentru garantarea nivelurilor de bază ale prestațiilor privind drepturile civile și sociale, indiferent de granițele teritoriale ale autorităților locale. Legea stabilește procedurile necesare în vederea asigurării exercitării acestor competențe subsidiare potrivit principiului subsidiarității și al colaborării loiale.

Art. 121

Organele regiunii sunt: Consiliul Regional, Comitetul Executiv Regional și Președintele acestuia.

Consiliul Regional exercită puterea legislativă atribuită regiunii, precum și celelalte funcții conferite acestuia prin Constituție și legi. Acesta poate înainta proiecte de lege Parlamentului.

Comitetul Executiv Regional este organul executiv al regiunii.

Președintele Comitetului Executiv Regional reprezintă regiunea, conduce și răspunde de politica acestuia, promulgă legi și statute regionale, exercită funcțiile administrative delegate regiunii de către stat, potrivit instrucțiunilor Guvernului Republicii.

Art. 122

Sistemul electoral și cazurile de neeligibilitate și incompatibilitate a Președintelui Comitetului Executiv Regional, a celorlalți membri ai Comitetului Executiv Regional și a consilierilor regionali sunt reglementate în baza unei legi regionale și a principiilor fundamentale stabilite printr-o lege a Republicii, care reglementează și durata mandatelor organelor alese.

Nimeni nu poate face parte, în același timp, dintr-un Consiliu Regional sau dintr-un Comitet Executiv Regional și oricare dintre Camerele Parlamentului, un alt Consiliu Regional sau Parlamentul European.

Consiliul alege un Președinte și un Birou dintre membrii săi.

Consilierii regionali nu pot fi trași la răspundere pentru opiniile și voturile exprimate în timpul exercitării funcțiilor lor.

Președintele Comitetului Executiv Regional este ales prin sufragiu universal și direct, cu excepția situației în care statutul regional prevede altfel. Președintele ales al Comitetului Executiv Regional numește și revocă membrii Comitetului Executiv Regional.

Art. 123

Fiecare regiune are un statut care, potrivit Constituției, stabilește forma de guvernământ și principiile fundamentale de organizare și funcționare a regiunii. Statutul reglementează exercitarea dreptului de inițiativă legislativă și de referendum privind legile și măsurile administrative ale regiunii, precum și publicarea legilor și a reglementărilor regionale.

Statutele regionale sunt adoptate și modificate de Consiliul Regional printr-o lege adoptată cu votul majorității absolute a membrilor săi, prin două deliberări succesive într-un interval de cel puțin două luni. Pentru această lege nu este necesară aprobarea din partea Comisarului Guvernului. Guvernul Republicii poate ridica excepția de neconstituționalitate privind statutele regionale în fața Curții Constituționale în termen de 30 de zile de la publicarea acestora.

Statutul se supune referendumului popular în cazul în care, în termen de trei luni de la publicarea sa, a 50-a parte din alegătorii regiunii sau o cincime din membrii Consiliului Regional solicită astfel. Statutul supus referendumului nu este promulgat în cazul în care acesta nu este adoptat cu majoritatea voturilor valabil exprimate.

În fiecare regiune, statutele reglementează activitatea Consiliului autorităților locale, în calitate de organ consultativ privind relațiile dintre regiuni și autoritățile locale.

Art. 124

Abrogat.

Art. 125

La nivelul regiunii sunt înființate tribunale administrative de primă instanță, potrivit normelor stabilite în legislația Republicii.

Pot fi înființate secții cu sediul în afara reședinței regiunii.

Art. 126

În baza unui decret motivat al Președintelui Republicii, pot fi dispuse dizolvarea Consiliului Regional și înlocuirea Președintelui Comitetului Executiv Regional în cazul săvârșirii unor fapte neconforme cu Constituția sau al încălcării grave a legii. Dizolvarea sau înlocuirea pot fi dispuse, de asemenea, din motive

de securitate națională. Decretul este adoptat după consultarea unei comisii de deputați și senatori pe probleme regionale, constituite în modul prevăzut în legislația Republicii.

Consiliul Regional poate adopta o moțiune de cenzură motivată împotriva Președintelui Comitetului Executiv Regional, semnată de cel puțin o cincime din membrii săi și adoptată cu votul prin apel nominal al majorității absolute a membrilor acestuia. Moțiunea nu poate fi dezbătută mai devreme de trei zile de la data depunerii sale.

Adoptarea unei moțiuni de cenzură împotriva unui Președinte al Comitetului Executiv Regional ales prin sufragiu universal și direct, precum și înlocuirea, incapacitatea permanentă, decesul sau demisia voluntară a Președintelui Comitetului Executiv Regional determină demisia Comitetului Executiv Regional și dizolvarea Consiliului. Aceleași efecte le are și demisia în bloc a majorității membrilor Consiliului.

Art. 127

În cazul în care Guvernul consideră că o lege regională depășește competența regiunii, acesta poate ridica excepția de neconstituționalitate cu privire la legea regională respectivă în fața Curții Constituționale, în termen de 60 de zile de la data publicării legii respective.

O regiune poate ridica excepția de neconstituționalitate cu privire la o lege a statului sau o lege ori măsură regională cu putere de lege în fața Curții Constituționale, în termen de 60 de zile de la data publicării acesteia, în cazul în care aceasta consideră că legea sau măsura respectivă lezează sfera sa de competență.

Art. 128

Abrogat.

Art. 129

Abrogat.

Art. 130

Abrogat.

Art. 131

Se înființează următoarele regiuni:

- Piemont;
- Valle d'Aosta;
- Lombardia;
- Trentino-Alto Adige;
- Veneto;
- Friuli-Veneția Giulia;
- Liguria;
- Emilia-Romagna;

- Toscana;
- Umbria;
- Marche;
- Lazio;
- Abruzzi;
- Molise;
- Campania;
- Apulia;
- Basilicata;
- Calabria;
- Sicilia;
- Sardinia.

Art. 132

În urma consultării consiliilor regionale, printr-o lege constituțională, se poate dispune fuziunea regiunilor existente sau crearea de noi regiuni, având cel puțin un milion de locuitori, la solicitarea unui număr de consilii municipale care reprezintă cel puțin o treime din populația interesată și cu condiția ca propunerea să fi fost aprobată printr-un referendum de majoritatea populației respective.

În urma consultării consiliilor regionale și cu aprobarea majorității populației provinciei sau a provinciilor și a municipiului ori a municipalităților interesate, exprimate prin referendum și printr-o lege a Republicii, se poate aproba solicitarea provinciilor și municipiilor de a se separa de o regiune și de a fi incluse într-o altă regiune.

Art. 133

Modificarea limitelor provinciilor și instituirea de noi provincii în cadrul unei regiuni sunt reglementate prin legile Republicii, la inițiativa municipiilor, după consultarea regiunii.

În urma consultării populației interesate, regiunea poate înființa, pe teritoriul său și prin legi proprii, noi municipii și poate modifica circumscripțiile și denumirile acestora.

Titlul VI: Garanții constituționale

Secțiunea I: Curtea Constituțională

Art. 134

Curtea Constituțională se pronunță în legătură cu:

- disputele privind constituționalitatea legilor și a actelor normative cu putere de lege adoptate de stat și de regiuni;

- conflictele care decurg din stabilirea competențelor statului și competențele alocate statului și regiunilor, precum și între regiuni;
- acuzațiile formulate împotriva Președintelui Republicii și miniștrilor, potrivit prevederilor Constituției.

Art. 135

Curtea Constituțională este alcătuită din 15 judecători numiți astfel: o treime de Președintele Republicii, o treime de Parlament în ședință comună și o treime de instanțele supreme de drept comun și de contencios administrativ.

Judecătorii Curții Constituționale sunt aleși din rândul judecătorilor, inclusiv al celor retrași din activitate, din cadrul instanțelor superioare de drept comun și de contencios administrativ, din rândul profesorilor universitari de științe juridice și al avocaților cu vechime de cel puțin 20 de ani în profesie.

Judecătorii Curții Constituționale sunt numiți pentru un mandat de nouă ani, cu începere de la data depunerii jurământului pentru fiecare în parte, și nu pot fi realeși.

La expirarea mandatului, judecătorii Curții Constituționale încetează să mai ocupe acest post și să își mai exercite îndatoririle.

Curtea alege dintre membrii săi, potrivit reglementărilor legale, un Președinte al acesteia, care rămâne în funcție pentru o perioadă de trei ani și care poate fi reales, ținându-se cont, în orice caz, de termenul de expirare a mandatului judecătorilor Curții Constituționale.

Funcția de judecător al Curții Constituționale este incompatibilă cu calitatea de membru al Parlamentului, al unui Consiliu Regional, cu exercitarea profesiei de avocat și cu orice numire și funcție prevăzute de lege.

În cadrul procedurilor de punere sub acuzare a Președintelui Republicii, în afara judecătorilor Curții, participă și 16 membri aleși prin tragere la sorți de pe o listă de cetățeni care îndeplinesc condițiile de eligibilitate pentru funcția de senator, listă pe care Parlamentul o întocmește din nouă în nouă ani, prin alegeri, conform aceluiași proceduri precum cele urmate pentru desemnarea judecătorilor de drept comun.

Art. 136

În momentul în care Curtea declară neconstituțională o lege sau un act normativ cu putere de lege, legea respectivă își încetează valabilitatea a doua zi după publicarea deciziei.

Decizia Curții este publicată și comunicată Parlamentului și consiliilor regionale interesate pentru ca acestea, dacă este cazul, să ia măsuri pentru a respecta prevederile constituționale.

Art. 137

O lege constituțională stabilește condițiile, formele și termenele în care poate fi formulată o acțiune privind constituționalitatea și garantează independența judecătorilor Curții Constituționale.

Printr-o lege ordinară sunt stabilite celelalte prevederi necesare privind constituirea și funcționarea Curții.

Nu este permisă nicio cale de atac împotriva deciziilor Curții Constituționale.

Secțiunea II: Amendamente la Constituție. Legi constituționale

Art. 138

Legile de modificare a Constituției și celelalte legi constituționale sunt adoptate de fiecare Cameră după două deliberări succesive, organizate la un interval de cel puțin trei luni și sunt adoptate cu votul majorității absolute a membrilor fiecărei Camere după cea de-a doua deliberare.

Aceste legi sunt supuse referendumului popular în cazul în care, în termen de trei luni de la publicarea lor, o cincime din membrii unei Camere sau 500.000 de alegători ori cinci consilii regionale solicită acest lucru. Legea supusă referendumului nu este promulgată în cazul în care nu este adoptată cu majoritatea voturilor valabil exprimate.

Nu face obiectul unui referendum legea care a fost adoptată după cea de-a doua deliberare, de fiecare Cameră, cu votul unei majorități de cel puțin două treimi din membrii săi.

Art. 139

Forma de guvernământ de Republică nu poate forma obiectul modificării Constituției.

DISPOZIȚII TRANZITORII ȘI FINALE

I. Odată cu intrarea în vigoare a Constituției, șeful provizoriu al statului exercită îndatoririle Președintelui Republicii și își asumă titulatura respectivă.

II. În cazul în care, la data alegerii Președintelui Republicii, nu au fost constituite toate consiliile regionale, numai membrii celor două Camere participă la alegeri.

III. Pentru formarea primului Senat al Republicii, sunt numiți senatori deputații Adunării Constituante care îndeplinesc toate condițiile impuse de lege pentru a fi senatori și care:

- au fost președinți ai Consiliului de Miniștri sau ai unor adunări legislative;
- au fost membri ai Senatului dizolvat;
- au fost aleși de cel puțin trei ori, inclusiv în Adunarea Constituantă;
- au fost declarați decăzuți din drepturi în cadrul ședinței Camerei Deputaților din data de 9 noiembrie 1926;

- au executat pedeapsa cu închisoarea pe o perioadă de cel puțin cinci ani în urma unei condamnări a tribunalului special fascist pentru apărarea Statului.

Sunt, de asemenea, numiți senatori, printr-un decret al Președintelui Republicii, membrii Senatului dizolvat care au făcut parte din Adunarea Consultativă Națională.

Se poate renunța la dreptul de a fi numit senator înaintea semnării decretului de numire. Acceptarea candidaturii la alegerile politice atrage după sine renunțarea la dreptul de a fi numit senator.

IV. Pentru prima alegere a Senatului, regiunea Molise este considerată o regiune de sine stătătoare, revenindu-i un număr de senatori în funcție de populația sa.

V. Dispozițiile articolului 80 din Constituție, cu privire la tratatele internaționale care implică cheltuieli bugetare sau modificări legislative, intră în vigoare la data convocării Parlamentului.

VI. În termen de cinci ani de la intrarea în vigoare a Constituției, se procedează la revizuirea jurisdicțiilor speciale existente, cu excepția jurisdicției Consiliului de Stat, a Curții de Conturi și a tribunalelor militare.

În termen de un an de la aceeași dată, se va adopta o lege pentru reorganizarea Tribunalului Militar Suprem, potrivit articolului 111.

VII. Potrivit Constituției, până la elaborarea noii legi privind sistemul judiciar, se vor respecta în continuare normele în vigoare. Până la data intrării în funcție a Curții Constituționale, deciziile privind disputele indicate la articolul 134 se pronunță sub formele și în limitele normelor existente înaintea intrării în vigoare a Constituției.

VIII. Alegerile consiliilor regionale și ale organelor alese ale administrațiilor provinciale se convoacă în termen de un an de la intrarea în vigoare a Constituției.

Pentru fiecare domeniu al administrației publice, legile Republicii reglementează transferul funcțiilor de stat atribuite regiunilor. Până la reorganizarea și redistribuirea îndatoririlor administrative organelor locale, provinciile și municipiile vor păstra îndatoririle pe care le exercită în prezent și pe cele delegate acestora de regiuni.

Legile Republicii reglementează transferul către regiuni al funcționarilor și angajaților de stat, inclusiv al celor din administrațiile centrale, necesar conform noilor prevederi. Pentru constituirea serviciilor proprii, regiunile trebuie să utilizeze personalul propriu, în afară de cazurile de necesitate, din rândul angajaților organelor locale de stat.

IX. În termen de trei ani de la intrarea în vigoare a Constituției, Republica își va adapta legile la necesitățile autonomiilor locale și la competența legislativă atribuită regiunilor.

X. Dispozițiile generale ale titlului V din partea a II-a a prezentei Constituții se aplică temporar regiunii Friuli-Veneția Giulia, potrivit articolului 116, fără a aduce atingere prevederilor articolului 6 privind protejarea minorităților lingvistice.

XI. În termen de cinci ani de la intrarea în vigoare a Constituției, se pot înființa alte regiuni, prin legi constituționale, modificându-se astfel lista de la articolul 131, și fără îndeplinirea condițiilor prevăzute la alineatul 1 al articolului 132, însă cu menținerea obligației de consultare a populațiilor interesate.

XII. Se interzice reorganizarea, sub orice formă, a Partidului Fascist dizolvat.

Prin derogare de la articolul 48 și pe o perioadă de cel mult cinci ani de la implementarea Constituției, legea stabilește limitări temporare ale dreptului de vot și ale eligibilității liderilor responsabili pentru regimul fascist.

XIII. Membrii și descendenții Casei de Savoia nu au drept de vot și nu pot deține funcții publice sau electiv.

Se interzice intrarea și șederea foștilor regi din Casa de Savoia, a soțiilor și descendenților acestora de sex masculin pe teritoriul național.

Bunurile foștilor regi din Casa de Savoia, ale soțiilor acestora și ale descendenților lor de sex masculin, existente pe teritoriul național, sunt transferate statului. Transferul și instituirea de drepturi regale asupra acestor bunuri, survenite după data de 2 iunie 1946, sunt nule.

XIV. Titlurile nobiliare nu sunt recunoscute.

Particulele aferente numelor incluse în cele existente înainte de data de 28 octombrie 1922 sunt considerate ca făcând parte din nume.

Ordinul Maurițian se menține ca instituție spitalicească și funcționează potrivit legii.

Legea reglementează desființarea Comisiei Heraldice.

XV. Odată cu intrarea în vigoare a Constituției, este transformat în lege Decretul-lege al Locotenentului Regatului nr. 151 din 25 iunie 1944.

XVI. În termen de un an de la intrarea în vigoare a Constituției, se procedea-ză la revizuirea și la corelarea cu aceasta a legilor constituționale precedente care nu au fost abrogate până în prezent, în mod expres sau implicit.

XVII. Adunarea Constituantă va fi convocată de Președintele său, până la data de 31 ianuarie 1948, pentru a delibera asupra legii pentru alegerea Senatului Republicii, asupra statutelor regionale speciale și asupra legii presei.

Până la data alegerii noului Parlament, Adunarea Constituantă poate fi convocată în cazul în care este necesară deliberarea în domeniile care sunt de competența sa, potrivit articolului 2, alineatele 1 și 2, și articolul 3, alineatele 1 și 2, din Decretul-lege nr. 98 din data de 16 martie 1946.

În perioada respectivă, comisiile permanente rămân în funcție. Comisiile legislative restituie Guvernului proiectele de lege primite anterior de acestea, cu eventualele observații și propuneri de amendamente.

Deputații pot adresa Guvernului interpelări, cu solicitarea de a li se răspunde în scris.

Potrivit celui alineatului 2 al prezentului articol, Adunarea Constituantă este convocată de Președintele său la solicitarea motivată a Guvernului sau a unui număr de cel puțin 200 de deputați.

XXIII. Prezenta Constituție este promulgată de șeful provizoriu al statului în termen de cinci zile de la aprobarea sa de către Adunarea Constituantă și va intra în vigoare la data de 1 ianuarie 1948.

Textul Constituției este depus în sala primăriei fiecărui municipiu al Republicii și rămâne public pe tot parcursul anului 1948 pentru ca toți cetățenii să poată lua cunoștință de acesta.

Constituția, purtând sigiliul statului, va fi introdusă în Culegerea oficială de legi și decrete ale Republicii.

Fiind legea fundamentală a Republicii, Constituția va fi respectată cu fidelitate de toți cetățenii și de toate organele de stat.